

Відомості Верховної Ради України. 1994. № 14. Ст. 80 (із наступними змінами та доповненнями).

4. Власенко В.В. Правове регулювання спорту ветеранів війни. *Юридичний електронний журнал*. 2022. №8. С. 256-258.

5. Питання розвитку національної системи фізкультурно-спортивної реабілітації ветеранів війни та членів їх сімей, сімей загиблих (померлих) ветеранів війни: Указ президента України від 23 серпня 2020 року № 342/2020. *Офіційний вісник України*. 2020. №70. Ст. 2251.

6. Про затвердження плану дій на 2021-2025 роки щодо реалізації Національної стратегії розвитку системи фізкультурно-спортивної реабілітації ветеранів війни та членів їх сімей, сімей загиблих (померлих) ветеранів війни: постанова Кабінету Міністрів України від 30 червня 2021 року №667. *Офіційний вісник України*. 2021. №54. Ст. 3348.

7. Про затвердження Державного соціального стандарту фізкультурно-спортивної реабілітації ветеранів війни, членів їх сімей та сімей загиблих (померлих) ветеранів війни: постанова Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 року №1188. *Офіційний вісник України*. 2021. №92. Ст. 5964.

8. Деякі питання ментальної, спортивної, фізичної, психологічної реабілітації та професійної адаптації ветеранів війни, членів їх сімей та деяких інших категорій осіб: постанова Кабінету Міністрів України від 18 березня 2024 року №307. *Офіційний вісник України*. 2024. №31. Ст. 1961 (із наступними змінами та доповненнями).

9. Ірина Борзова: «Спорт для ветеранів: Чому це важливо? Як розвивати ветеранський спорт або адаптивні види спорту?» / Верховна Рада України. URL: https://www.rada.gov.ua/news/news_kom/247939.html (дата звернення: 03.12.2024).

10. Затверджено Рекомендації щодо розвитку спорту ветеранів / Верховна Рада України. URL: https://www.rada.gov.ua/news/news_kom/254860.html (дата звернення: 03.12.2024).

ОДЕРІЙ Олексій Володимирович, професор кафедри кримінального процесу та криміналістики ДонДУВС, доктор юридичних наук, професор

ОДЕРІЙ Максим Олексійович молодший інспектор-кінолог КЦ ГУНП в Донецькій області, капрал поліції

РОЛЬ КІНОЛОГІЧНОЇ СЛУЖБИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ У СФЕРІ ЗАХИСТУ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА

Забезпечення прав та свобод людини і громадянина в контексті правоохоронної діяльності кінологічних підрозділів Національної поліції України може проявлятися в різних формах. Так, в Загальних положеннях «Інструкції з організації діяльності кінологічних підрозділів Національної

поліції України» (п.п.4-6) вказується, що: а) кінологи поліції залучаються тільки для виконання завдань, пов'язаних з використанням службових собак у протидії злочинності та забезпеченні публічної безпеки і порядку, обов'язків, що полягають у вирощуванні, утриманні та дресируванні (тренуванні) службових собак; б) кінологи зі службовими собаками можуть брати участь в оперативно-розшукових та профілактичних заходах, які проводяться іншими органами виконавчої влади чи військовими формуваннями, за спільно розробленими планами; в) кінологічні підрозділи у межах компетенції взаємодіють з іншими підрозділами поліції, відповідними підрозділами органів державної влади та кінологічними організаціями [1]. В науковій літературі прямо визначають, що використання службових собак (розшукових, спеціальних) збільшує ймовірність виявлення шуканого об'єкту до 90% [2, С.75]. Наприклад, привертає увагу пошук наркотичних засобів службовими собаками, що вже давно визнано у всьому світі як вельми ефективний метод. У міжнародній практиці навіть траплялися випадки, коли злочинні угруповання активно протидіяли такій діяльності. Так, у Республіці Колумбія наркоторговці злочинного угруповання «Урабенос» встановили винагороду 70 тис. доларів (!!!) за голову поліцейського собаки (німецька вівчарка), який знайшов рекордну кількість наркотиків (2018 р.). Шестирічна Сомбра працювала в портах на Атлантичному узбережжі, включно з містом Турбо, з якого на різних видах водного транспорту перевозили великі партії кокаїну по всьому світу. Саме в цьому порту поліцейська собака знайшов 5,3 т. зазначеного наркотику, а потім ще 4 т., які ховали в автомобільних частинах, призначених для експорту. Через загрозу для тварини її довелося перевести в безпечне місце [3].

У свою чергу, результативність застосування службових собак у практичній діяльності правоохоронних органів України підтверджується численними позитивними прикладами з практичної діяльності, про що інформується суспільство через ЗМІ та сторінки соціальних мереж відповідних служб та ін. Навіть при поверхневому ознайомленні з соціальними сторінками кінологічних підрозділів Національної поліції України ми зустрічаємо достатньо таких прикладів [4; 5; 6; 7]. Разом з тим, мусимо констатувати й певні дискусійні питання, які потребують свого вирішення.

1. Так, Закон України «Про Національну поліцію» визначає службового собаку як спеціальний засіб (п.7 ч.2. ст. 42), в той же час підкреслює, що застосовувати спеціальні засоби має право лише особа, яка пройшла спеціальну підготовку (ч.2 ст. 45) [8]. Тобто, службові собаки є спеціальним засобом зі спеціальним статусом (оскільки використовувати його може лише поліцейський, який пройшов спеціальну підготовку – кінологічну). Інколи застосовують термін – «службова тварина», але його юридичного визначення ми не знайшли. Таким чином, службову собаку фактично прирівняне до кайданок або інших спеціальних засобів (з відповідними юридичними наслідками). У свою чергу, з точки зору цивільного законодавства – тварини

відносяться до речей, а тому вірогідно з цих позицій профільним законодавством «службових собак» віднесено до розряду матеріальних цінностей, що знаходяться на балансі установи¹. Така ситуація є вкрай дискусійною! Як стверджують кінологи, собака це те створіння (на відміну від звичайної матеріальної речі), якому інколи можна довірити власне життя!!! Як вихід з такої ситуації можливо правильно було б запропонувати вивести службову собаку зі статусу «спеціальний засіб» та визначити її як «службову тварину» виписавши відповідним чином цей термін з огляду на той факт, що недоцільно обмежуватись лише собаками та конями (Кінна поліція), бо можливо у перспективі, наприклад, в Управлінні авіації та поліції на воді Національної поліції України з'являться водні патрулі з (як варіант) дельфінами, або інші тварини стануть на допомогу поліції. До речі, в науковій літературі вже маються повідомлення навіть про використання медоносних бджіл для виявлення вибухівки². Прогностичний підхід в юридичних конструкціях певних нормативних актів не є новим для вітчизняного законодавця, яскравим прикладом чого є Закон України «Про обіг в Україні наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів», де законодавець прямо передбачив (поряд з такими термінами як «наркотичний засіб» або «психотропна речовина») термін «аналоги наркотичних засобів та психотропних речовин» усвідомлюючи, що злочинці можуть виготовити речовини з властивостями наркотичного засобу або психотропної речовини, але які ще не відображені у відповідному Переліку³.

Альтернативним шляхом вирішення розглядуваної проблеми також може бути рекомендація щодо введення у відповідні нормативні акти окремих статей, наприклад, «Застосування службових собак» [12, С. 397] або «Застосування службових коней». В будь-якому випадку – ситуація потребує уваги з боку законодавця.

2. Організація підготовки собак з використанням запахозамінників (а не оригіналів) тих речовин, які має в подальшому шукати службовий собака – є доволі спірним питанням. Практики більше схиляються до оригінальних запахів, хоча при цьому визнають, що підготовка службових собак з використанням запахозамінників організаційно легше, проте ефективність втрачається, оскільки службова собака може не відпрацювати на оригінал. У

---

¹ Відповідно до ст. 180 Цивільного кодексу України, тварини є особливим об'єктом цивільних прав, на яких поширюється правовий режим речі, тобто собака є майном, об'єктом права власності. Крім того, ч. 1 ст. 1187 згаданого Кодексу відносить собак (службових та бійцівських порід) до засобів підвищеної небезпеки [9].

² На думку окремих науковців, використання медоносних бджіл для виявлення слідів парів мін – це альтернативний, точний і високочутливий метод, що забезпечує обстеження великої території, навіть важкодоступної, без ризику для життя людини [10].

³ Аналоги наркотичних засобів і психотропних речовин - заборонені до обігу в Україні речовини природного чи синтетичного походження, не включені до Переліку, хімічна структура і властивості яких подібні до хімічної структури і властивостей наркотичних засобів і психотропних речовин, психоактивну дію яких ці речовини відтворюють [11].

свою чергу, робота з оригінальними пахучими речовинами потребує створення у територіальних підрозділах кінологічних служб та органів окремих приміщень для зберігання зразків запахів, визначення методичних засад використання таких зразків, а також відповідальних осіб за організацію дотримання правил безпеки та законності використання тих чи інших зразків. При цьому зауважимо, що закордонні колеги хоча і виробляють дуже якісні запахозамінники, однак самі готують собак на оригіналах [12, с. 408].

Як на наш погляд, вирішення наведених проблем буде сприяти більш ефективній діяльності кінологічної служби Національної поліції України у сфері захисту прав та свобод людини і громадянин.

Список використаних джерел:

1. Про затвердження Інструкції з організації діяльності кінологічних підрозділів Національної поліції України: наказ МВС України від 01.11.2016 № 1145 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1544-16>.
2. Селюков В.С. Форми та методи організації роботи кінологів із собаками рятувальниками // Наукові записки. Серія: ПРАВО. Спец.випуск № 7. 2019. С.75-80.
3. Колумбийская мафия охотится на собаку, нашедшую 10 тонн кокаина [Електронний ресурс]. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/news-russian-44977825>.
4. Кінологи поліції Донеччини продовжують вести боротьбу із незаконним обігом наркотичних речовин та прекурсорів [Електронний ресурс]. URL: https://www.facebook.com/story.php?story_fbid=2002812120112765&id=100011519888019&rdid=QO4scPdZSiVdgG6r.
5. Рена знайшла канабіс [Електронний ресурс]. URL: https://www.facebook.com/story.php?story_fbid=1985849935142317&id=100011519888019&rdid=plheSUDwKD8jUoiC
6. Чотирилапі «поліцейські» Донеччини допомогли виявити 10 кг вибухівки та стільки ж наркотиків https://www.facebook.com/story.php?story_fbid=1943029609424350&id=100011519888019&rdid=gVNJMqkPSbCryBg9;
7. Кінологічні розрахунки допомогли виявити заборонені предмети та речовини [Електронний ресурс]. URL: <https://www.facebook.com/share/p/dcKhXXoH1teYTxc7/?mibextid=WC7FNe>
8. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>
9. Цивільний кодекс України. [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
10. Жукорський О.М., Атарщикова А. М. Апімоніторинг стану навколишнього середовища // Бджільництво України, випуск 9. С. 40-45. [Електронний ресурс]. URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/2058317>

11. Закон України «Про обіг в Україні наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів». Відомості Верховної Ради України, 1995 р., N 10, ст. 60. [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/863-14#Text>

12. Селюков В.С. Адміністративно-правові засади кінологічного забезпечення правоохоронної діяльності в Україні: монографія. К.: видавн. дім «Інтернаука», 2020. 470 с.

СУХОРАБ Руслан, аспірант Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького.

ОСОБЛИВОСТІ ВІДНОВЛЕННЯ ПОРУШЕНИХ ПРАВ ОСІБ, ЩО ПЕРЕБУВАЮТЬ У МІСЦЯХ НЕСВОБОДИ

Місця несвободи в Україні (місця розбавлення волі, слідчі ізолятори, заклади для утримання мігрантів, психіатричні лікарні тощо) є одними з найвразливіших щодо порушення прав людини. Це пояснюється як особливим статусом утримуваних осіб, так і слабкими механізмами контролю. Актуальність досліджень у цій сфері обумовлено тим, що порушення прав осіб у таких місцях носить системний характер; часто констатуються нелюдські або принизливі умови утримання; фіксуються випадки переповненості установ, недостатнього доступу до медичної допомоги та неналежних санітарних умов [1]. Згідно з доповідями правозахисників та Офісу омбудсмена, ці явища залишаються поширеними, а ефективних механізмів протидії бракує [2]. Натомість українське законодавство часто не забезпечує належний баланс між гарантіями прав людини та забезпеченням режиму безпеки у місцях несвободи. Державний та громадський контроль інколи є формальним або неефективним. Фактором таких порушень також стало і повномасштабне вторгнення військ РФ на територію України. Російська агресія та окупація частини територій України створюють нові загрози. Відомі випадки утримання людей у нелюдських умовах на окупованих територіях, що вимагає окремого вивчення та документування [3].

У зв'язку із вищевикладеним, дослідження порушень прав осіб у місцях несвободи та створення дієвих механізмів відновлення таких прав є важливим елементом для забезпечення верховенства права та поваги до прав людини. В умовах євроінтеграції України та зростаючого суспільного запиту на справедливість, системне дослідження цієї проблематики є не лише актуальним, але й нагальним завданням. Цей напрям має комплексний характер і передбачає правові, адміністративні та соціальні заходи, спрямовані на реабілітацію постраждалих, відновлення справедливості та недопущення повторних порушень.

Основні напрями відновлення порушених прав осіб у місцях несвободи: